

Söyleşi- Karakaş: İktidar toplum mühendisliği rolünü Diyanet'e yükledi

Gazeteci Karakaş, "Diyanet, var gücüyle topluma ulaşmaya çalışıyor. Cami dışındaki etkinliklerle ulaşmaya çalışıyor. Toplumda bir saygınlık kazanmak istiyor ve bunu çok önemsiyor" diyor. "Herkes bilmelidir ki her ne sebeple olursa olsun bir kadının şiddete maruz bırakılması ve canına kıyılması en büyük zulümdür. İslam ve insanlık ile asla bağdaşmayan büyük bir günahdır."

22 Mayıs 2021 tarihinde yayınlanan söyleşi: <https://m.bianet.org/biamag/yasam/244441-karakas-iktidar-toplum-muhendisligi-rolunu-diyanet-e-yukledi>

"Aileyi tahrip eden, insani ve ahlaki değerleri hiçe sayan söz konusu propagandanın, özgürlük, onur gibi kavramlarla servis edilmesi bir algı operasyonu ve aldatmacadır."

"Allah'ın bizlere en değerli emaneti olan çocuklarımız, güvenli ve huzurlu bir ortamda büyümeyi, her türlü ihmal ve istismardan korunmayı hak etmektedir."

Açıklamaların tamamı Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan.

Hemen her konuda söz söyleyen Diyanet Başkanlığı, özellikle son yıllarda adeta bir toplum mühendisi gibi toplumu, iktidarın savunduğunu iddia ettikleri ölçüde kontrol etmek istiyor.

Tam da "böylesi bir önemli görev" nedeniyle devlet bütçesinden birçok başka önemli kuruma göre çok daha fazla pay alıyor.

Gazeteci Burcu Karakaş, bütçesiyle, açıklamalarıyla gündemden hiç düşmeyen Diyanet İşleri Başkanlığı'nı araştırdı. Diyanet'te çalışanlarla konuştu, psikolog ve din görevlileriyle bir araya geldi.

Eski Diyanet Başkanı Ali Bardakoğlu ile de söyleşen Karakaş, bulgularını, gözlemlerini, "Biz Her Şeyiz" isimli kitapla kamuoyu ile paylaştı.

İletişim Yayınları'ndan çıkan kitap, din ve devlet ilişkilerini Diyanet üzerinden de anlamak için önemli bir kaynak niteliğinde.

Karakaş, "Din devlet ilişkileri yeni değil evet tamam ama 2010'dan beri Diyanet'le ilgili yasal düzenleme yapıldı ve ondan sonra güçlendi. Bunun giderek karmaşık hale geldiğini görüyoruz. Bir yanda din var, devlet var, diyanet var, hukuk devleti var... Bunlar karşı karşıya geldiğinde hukuk devletinin her zaman üstün gelmediğini görüyoruz" diyor.

"Kitap merakım sonucu ortaya çıktı"

Kitabı yazma fikri nasıl ortaya çıktı?

Yaptığım haberlerde diyanet karşıma çıkıyordu. Sonrasında biraz daha araştırmak istedim. Kişisel merakımı gidermek için araştırma yapmak istedim. Bu kişisel merak beni kitaba yönlendirdi.

Zaten kadın, çocuk, genç, bu alanda haberler hazırlıyordum.

Diyanet'in bütçesi medyada çok konuşuluyordu. Ancak detaylı kapsamlı bir bilgi yoktu. Ben de merak ettim ve bu kitap ortaya çıktı. Bu merakla ortaya çıktı.

Peki kitap ismini nereden alıyor?

“Biz Her Şeyiz” bir alıntı cümle. Benim kitap için görüştüğüm psikologlardan birinin cümlesi. Kendisi Aile Bakanlığı’nda çalışan bir psikolog, Diyanet personeline eğitim veriyor. Bana açıklayıcı ve çarpıcı geldi. Söylediği şuydu:

“Diyanet içinde personel aslında ikiye ayrılıyor. Bir kısmı hem ‘savcıyız, öğretmeniz, hakimiz, manevi danışmanız her şeyiz, her şeyi hallederiz’ diye düşünürken, diğer tarafta kendisinden her şey olma konusunda çekinceleri olan personel var” dedi. O yüzden bana hakikaten, orada oluruz, burada da oluruz, toplumsal sorun mu var biz çözeriz gibi aslında Diyanet personeline yüklenen bir kimlik oluşmaya başladı. Özellikle 2010 sonrası. Kitabın başlığı da oradan geliyor.

“Diyanet’in kara kutusu Diyanet Vakfı”

Araştırmalarınız sonucunda nelerle karşılaştınız?

Ben gazeteciliğimi de bu araştırmalarımda etkin olarak kullandım. Aile ve dini rehberlik bürosuna şiddet gören bir kadın gibi gittim. Orada vaizlerin bana verdiği danışmanlık hizmetini de kitaba ekledim. Saha çalışması yaptım gibi.

Diyanet’in ödeneği hep konuşuluyor. Oradaki kara kutu Diyanet Vakfı. Elde ettikleri bağışla ilgili son raporlarında sayı bulunmuyor. Vakıfla iletişime geçtim. Hem e-posta attım hem de aradım. Bana geri döneceklerini söylediler ama dönmediler. Vakfın şeffaf olmadığını da gösteriyor. Esas kara kutu bu nedenle vakıf.

Medyada görünür olan çoğu iş de vakıf üzerinden ilerliyor. İddia ettikleri şeffaf olmadıklarını da bana göstermiş oldu. Diyanet personeli ile iletişimim oldu. İsimlerini kitaba koymadım.

“Diyanet’i eleştirmek dini eleştirmek gibi algılanıyor”

Aslında Diyanet’in varlığı hep bir tartışma konusu diyebilir miyiz?

Diyanetin varlığı Türkiye’nin kuruluşundan beri tartışma konusu. Şunu söyleyebilirim. Bunu sadece ben de söylemiyorum. Din ve devlet ilişkisi çalışanların da söylediği bir şey. Hükümetin kafasında bir toplumsal tahayyül var toplumsal tahayyülü gerçekleştirmek için diyanetin etkinliklerini kullandıklarını görüyoruz.

Kadına şiddet mesela. “Aile rehberlik büroları buna çözüm getirebilir” deniyor. “Dindar gençlik” deniyor. “Bununla ilgili bu kuruma rol verebiliriz.”

Diyanet’in üniversitelerde örgütlenmeleri var. Yazları gençlere yönelik düzenlenen kamplar var. Çocuklara yönelik din eğitimi içeren kamplar var. Seçmeli dersler var. Mesela bu derslerin ne kadar seçmeli olduğu da tartışılır.

Seçmeli derslere ilişkin ailelere baskı demeyeceğim de telkin yapıldığını görüyoruz. Toplum mühendisliğinin Diyanet aracılığı ile yapıldığını görüyoruz. İktidar sahiplerinin de Diyanete sahip çıktığını görüyoruz.

Diyaneti eleştirmek dini eleştirmekle eş tutuluyor. Hiçbir kamu kurumu eleştiriden muaf değildir oysa. En nihayetinde Diyanet de vergilerimizle varlığını sürdüren bir kurum.

Kimlerle görüştünüz? Ne kadar zaman çalıştınız?

Aslında Diyanet’le ilgili bilgiler derya deniz. Çok açık veri var. Diyanet’in sitesine girdiğinizde görüyorsunuz. Diyanet’in bir medyası var. Yayınladığı e - dergiler, kitaplar var, onları taradım. O yüzden açıkçası bunlara bakarak da bir mesai harcadım.

Eski Diyanet Başkanı Ali Bardakoğlu röportaj talebimi kırmadı. Onun haricinde Diyanet personeline eğitim veren kişilerle konuştum. Eğitim Sen ve Eğitim Reformu Girişimiyle de görüştim.

Yaklaşık 2 yıl çalıştım. 2019’da başladım şimdilerde nihayet okuyucuyla buluştum.

“Diyanet var gücüyle topluma ulaşmaya çalışıyor”

Diyanet, söylendiği kadar etkili mi sizce?

Bence etki alanı başka bir araştırma konusu. Şunu söyleyebilirim. Diyanet personeli bir imamla görüştim. Üniversitedeki cami içindeki imamla. İsmi saklı tuttum. “Burcu Hanım burada sabahları yüz gence simit çay veriyoruz, baktığın zaman binlerce genç var. Çoğuna ulaşamıyoruz” diyor.

Fakat bu sayılar etkiyi göstermez. Etki bu değil. Etkiyi ölçmez sayı. İmamın söylediği çarpıcı. Kendisi de “biz bir şeyler yapıyoruz ve bu etkili oluyor” anlamında konuşmadı.

Diyanet, var gücüyle topluma ulaşmaya çalışıyor. Cami dışındaki etkinliklerle ulaşmaya çalışıyor. Toplumda bir saygınlık kazanmak istiyor ve bunu çok önemsiyor.

Diyanet 2010’dan beri büyüyor ve bunun da toplumda bir karşılığı olsun istiyor. Ama görüyorsunuz, Diyanet personeli de emin değil. Bir personel “ben pedagoji eğitimi almadım çocuklarla eğitim kuramıyorum” diyor.

Ama nihayetinde etkinin araştırılması gerekiyor. Ben buradan şunu söylerim. Diyanet toplumsal konularda sözünün geçmesini istiyor, saygısını önemsiyor. Diyanetle ilgili yapılan her habere anında açıklama yapıyorlar. Özellikle eleştiri içeren haberlere anında açıklama yapıyorlar. Sadece LGBTİ+’lara yönelik değil, toplumsal tahayyül içindeki herkesle ilgili söz söylemek istiyorlar.

Son olarak ne eklemek istersiniz?

Diyanet’ten her toplumsal konuda bir çift söz söylemesi bekleniyor. Sorun bu. Diyanet bunu yapmalı mı?

Hakikaten her konuda fikri olmalı mı? Mesela, erkek şiddeti konusunda. Kabul ediyorum, imamlar çok önemli. Türkiye gibi bir toplumda yaşıyorsunuz.

Kadın sorun yaşayınca bazen imama gidiyor. Din görevlisi kadına “sabret” diyor. Şiddete karşı sabırlı olmasını söylüyor. O zaman bu sorun nasıl çözülecek?

Bir sorunun çözümünde paydaş olması başka bir şey tamamen sorumluluğu ona vermek başka bir şey. Siz bu sorunu erkek şiddetini mesela hukuk olmadan çözemezsiniz. Biz hukuk devletiyiz.

Din - devlet ilişkileri yeni değil evet, ama 2010’dan beri Diyanet’le ilgili yasal düzenleme yapıldı ve ondan sonra güçlendi.

Bunun giderek karmaşık hale geldiğini görüyoruz. Bir yanda din var, devlet var, diyanet var hukuk devleti var bunlar karşı karşıya geldiğinde hukuk devletinin her zaman üstün gelmediğini görüyoruz. Bunun üzerine düşünmek gerekiyor."